

I. I. Мінковська

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті досліджуються актуальні проблеми вдосконалення державного контролю за здійсненням ресурсного забезпечення у сфері повної загальної середньої освіти крізь призму адміністративно-правової науки. Особливу увагу приділено з'ясуванню поняття, ознак і функціонального призначення державного контролю, його відмінностей від суміжних правових інструментів – інспектування та нагляду. Обґрунтовано теоретико-правові засади державного контролю у сфері освіти, сформульовано авторське бачення дефініції державного контролю саме в контексті забезпечення ресурсної складової освітнього процесу.

У межах дослідження проведено класифікацію видів державного контролю за критеріями правової природи, організаційної форми, періодичності, суб'єктного складу тощо. Аналізується нормативно-правова база України, яка регламентує механізми державного контролю за ресурсним забезпеченням повної загальної середньої освіти (ПЗСО), зокрема з урахуванням чинного законодавства та підзаконних актів у сфері освіти.

Визначено роль і повноваження суб'єктів державного контролю, таких як Міністерство освіти і науки України, Державна служба якості освіти, органи місцевого самоврядування та освітній омбудсмен. Значну увагу приділено питанням взаємодії між суб'єктами контролю, а також етапам здійснення контрольних заходів, їх змісту та процесуальній послідовності.

У завершальній частині статті запропоновано напрями вдосконалення системи державного контролю, серед яких: оновлення законодавчої бази, впровадження електронного моніторингу, розвиток внутрішніх механізмів оцінювання, підвищення фахової компетентності суб'єктів контролю, посилення ролі громадськості та інтеграція контролю в систему стратегічного планування у сфері освіти. Запропоновані теоретичні положення мають практичне значення для вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення публічного інтересу у сфері загальної середньої освіти.

Ключові слова: державний контроль; ресурсне забезпечення; адміністративно-правовий механізм; контрольні повноваження; публічне управління; освітній процес; правове регулювання; ефективність управління; освітня політика.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування освітньої системи України та інтеграції до європейського освітнього простору особливого значення набуває ефективне функціонування механізмів державного контролю, зокрема у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО. Забезпечення належного рівня ресурсного забезпечення закладів освіти є ключовим чинником у реалізації права громадян на якісну освіту та у формуванні конкурентоспроможного людського капіталу. Адміністративне право, як галузь публічного права, відіграє провідну роль у регулюванні відносин, пов'язаних із здійсненням державного контролю у цій сфері.

В першу чергу, в адміністративно-правовому контексті доцільно чітко розмежовувати поняття нагляду, інспектування та контролю, оскільки кожне з них має самостійне правове значення та виконує окремі функції.

Так, державний нагляд у сфері освіти визначається як діяльність уповноважених органів виконавчої влади, спрямована на забезпечення дотримання вимог законодавства, у тому числі з питань ресурсного забезпечення. Основними функціями нагляду є перевірка правомірності дій суб'єктів освітнього процесу, моніторинг використання фінансових, матеріальних і кадрових ресурсів та вжиття заходів адміні-

стративного реагування у разі виявлення порушень.

Інспектування, на відміну від нагляду, передбачає практичну оцінку стану ресурсного забезпечення з метою виявлення невідповідностей державним стандартам. Воно може охоплювати оцінку матеріально-технічної бази, перевірку навчального обладнання та підручників, аналіз кадрового потенціалу та його відповідності встановленим вимогам.

Тоді, як державний контроль має ширший зміст і включає як інспектування, так і наглядові функції. Він здійснюється шляхом планових і позапланових перевірок, інституційного та фінансового аудиту, аналізу звітності закладів освіти та застосування адміністративних санкцій. Така багаторівнева система дозволяє комплексно оцінювати ефективність використання ресурсів та дотримання нормативних приписів.

Крім того, державний контроль у сфері освіти є елементом механізму публічного управління, що забезпечує реалізацію норм права та державної освітньої політики. У науковій літературі він розглядається як сукупність заходів, що здійснюються суб'єктами владних повноважень з метою перевірки дотримання законодавства, стандартів і нормативів у діяльності закладів освіти.

Ресурсне забезпечення в цьому контексті охоплює матеріальні, фінансові, кадрові та інформаційні ресурси, необхідні для стабільного функціонування освітнього процесу на рівні, що відповідає державним стандартам. Державний контроль, відповідно, має забезпечувати не лише виявлення недоліків, але й оцінку доцільності, ефективності та прозорості використання ресурсів, а також гарантування рівного доступу до освітніх послуг.

Фундаментом державного контролю як адміністративно-правового інституту виступає *принцип законності*, який передбачає суворе дотримання вимог нормативно-правових актів у процесі розподілу та використання ресурсів. Поряд з цим важливими є принципи: об'єктивності (контроль здійснюється на основі чітких критеріїв); превентивності (орієнтація на недопущення правопорушень); відкритості (прозорість процедур оцінювання та аудиту) та підзвітності (відповідальність як органів влади, так і підконтрольних суб'єктів) [1, с. 34-36].

На нашу думку державний контроль у сфері ПЗСО виконує низку важливих *функцій*, серед яких: а) правозахисна функція; б) превентивна функція; в) коригувальна функція; г) контрольна

функція. Ці функції спрямовані на забезпечення ефективного функціонування системи ПЗСО та підвищення її якості [2, с. 55-56].

На нашу думку державний контроль у сфері ПЗСО – це спеціалізований різновид державного контролю у сфері освіти, який полягає у здійсненні інституційного аудиту та інших контрольних заходів з боку органів виконавчої влади, зокрема Державної служби якості освіти України, з метою оцінки відповідності освітньої, фінансово-господарської, кадрової та матеріально-технічної діяльності закладів загальної середньої освіти вимогам законодавства, державних стандартів та нормативів, а також для забезпечення якості, доступності, безпечності та результативності освітнього процесу. Такий підхід дозволяє гарантувати не лише якість та безпечність освітнього процесу, а й забезпечити його доступність, результативність та відповідність стратегічним завданням розвитку національної освітньої системи.

У свою чергу, класифікація як категорія правової науки виконує не лише систематизувальну функцію, але й виступає інструментом поглибленого аналізу правових явищ. У сфері адміністративного права класифікація державного контролю у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО сприяє виявленню структурно-функціональних зв'язків, особливостей правового регулювання, процедурного наповнення та організаційної реалізації контрольної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. У свою чергу, нормативно-правове забезпечення державного контролю у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО в Україні формує правову основу для організації та реалізації контрольних процедур з боку уповноважених суб'єктів. Ця система складається із законів, підзаконних нормативно-правових актів та внутрішньовідомчих документів, які регулюють механізми перевірки, моніторингу та відповідальності за порушення норм ресурсного забезпечення, зокрема:

1. Закон України «Про освіту» – визначає правові, організаційні та фінансові засади освітньої діяльності. У статті 67 цього Закону встановлено, що державний нагляд (контроль) у сфері освіти здійснюється з метою дотримання вимог законодавства, зокрема в частині забезпечення державних стандартів освіти, що опосередковано охоплює питання ресурсного забезпечення [3].

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» – деталізує механізми функціонування освітньої системи. Згідно статті 57,

державний нагляд (контроль) у сфері загальної середньої освіти здійснюється центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальними органами. Формами заходів державного нагляду (контролю) є плановий (позаплановий) інституційний аудит та позапланова перевірка [4].

3. Наказ МОН України від 09.01.2019 № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти» – визначає алгоритм здійснення контрольної діяльності щодо забезпечення якості освітнього середовища, зокрема стану ресурсної бази закладу [5].

4. Наказ МОН України від 16.01.2020 № 54 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти» – визначає механізм підготовки та проведення моніторингу якості освіти та освітньої діяльності у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти незалежно від їх підпорядкування, типу й форми власності, інших суб'єктах освітньої діяльності, які забезпечують здобуття дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти [6].

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», яка встановлює вимоги до змісту та обсягу освітніх програм [7].

Контроль за використанням освітньої субвенції регулюється Бюджетним кодексом України та Законом України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік. Одним із ключових елементів державного контролю є субвенційний моніторинг, який здійснюється Державною аудиторською службою та Рахунковою палатою. Додатково, відповідно до ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації», громадськість має право отримувати інформацію про використання бюджетних коштів у сфері освіти, що посилює елемент публічного контролю [8].

Отже, нормативна база в Україні встановлює достатньо повну правову структуру для реалізації державного контролю у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО, проте потребує актуалізації та посилення механізмів відповідальності та превентивного реагування на виявлені порушення.

Крім того, у сучасних умовах реформування освітньої системи України особливої актуальності набуває питання забезпечення прозорості та ефективності використання ресурсів у сфері ПЗСО. З позиції адміністративного права, дер-

жавний контроль виступає ключовим інструментом, який забезпечує дотримання законодавства, ефективно управління ресурсами та підвищення довіри громадськості до освітньої системи.

Мета статті — дослідити актуальні проблеми та визначити напрями вдосконалення державного контролю за ресурсним забезпеченням у сфері повної загальної середньої освіти з метою підвищення ефективності використання матеріальних, фінансових та кадрових ресурсів, а також забезпечення прозорості та якості освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Прозорість у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО передбачає відкритість інформації щодо розподілу та використання ресурсів, що сприяє підвищенню довіри з боку громадськості та забезпечує підзвітність відповідальних осіб. Державний контроль забезпечує прозорість через: 1) Публічність результатів перевірок – результати інституційних аудитів та позапланових перевірок оприлюднюються, що дозволяє громадськості ознайомитися з реальним станом ресурсного забезпечення закладів освіти; 2) Залучення громадськості – громадськість має можливість подавати звернення та скарги щодо порушень у сфері освіти, що може стати підставою для проведення позапланових перевірок; 3) Використання інформаційних систем – запровадження електронних систем обліку та моніторингу ресурсів дозволяє забезпечити доступ до актуальної інформації про використання ресурсів у закладах освіти [9, с. 44].

Тоді, як ефективність використання ресурсів у сфері ПЗСО означає досягнення максимальних результатів при оптимальному використанні наявних ресурсів. Державний контроль сприяє підвищенню ефективності через: 1) Оцінювання управлінських процесів – інституційний аудит аналізує управлінські процеси в закладах освіти, виявляючи недоліки та надаючи рекомендації щодо їх усунення; 2) виявлення неефективного використання ресурсів – перевірки дозволяють виявити випадки нецільового або неефективного використання ресурсів, що є підставою для вжиття заходів впливу; 3) Сприяння прийняттю обґрунтованих рішень – результати контролю надають об'єктивну інформацію, яка використовується для прийняття управлінських рішень щодо розподілу та використання ресурсів.

Загалом, ми вважаємо, що державний контроль у сфері повної загальної середньої освіти є важливим інструментом забезпечення прозо-

рості та ефективності використання ресурсів. Завдяки нормативно-правовому регулюванню, публічності результатів перевірок та взаємодії з іншими елементами системи забезпечення якості освіти, державний контроль сприяє підвищенню довіри громадськості до освітньої системи та забезпечує раціональне використання ресурсів.

У межах адміністративно-правового підходу структура державного контролю у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО становить цілісну організаційно-правову систему, яка охоплює інституційні, процедурні та функціональні елементи контролю. Ця система є необхідною передумовою для здійснення законного, ефективного й упорядкованого втручання з боку органів публічної влади у процеси планування, розподілу, використання та моніторингу освітніх ресурсів. Зазначена структура не обмежується формальною ієрархією суб'єктів контролю, а виконує функцію механізму реалізації публічного управління, в межах якого забезпечується дотримання принципів прозорості, законності та ефективності у сфері освітнього фінансування. У своїй основі вона орієнтована на практичне втілення конституційного права кожного громадянина на якісну та доступну освіту, гарантованого статтею 53 Конституції України [10].

В адміністративно-правовому вимірі інституційний склад суб'єктів контролю є ключовим елементом у структурі державного контролю. До нього входять органи, уповноважені на нормативному рівні здійснювати контроль за цільовим, ефективним та правомірним використанням ресурсів у сфері ПЗСО. Серед них виокремлюються такі:

1) Державна служба якості освіти України та її територіальні органи – реалізують повноваження відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» [4]. Їх діяльність охоплює інституційний аудит, позапланові перевірки, узагальнення практики використання ресурсів у ЗЗСО. ДСЯО є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері забезпечення якості освіти.

2) Міністерство освіти і науки України (МОН) – є центральним органом виконавчої влади, який формує та реалізує державну політику у сфері освіти. Згідно з Положенням про Міністерство освіти і науки України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630, МОН здійснює нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення функціонування закладів освіти, організовує

і здійснює наукове та методичне забезпечення діяльності закладів освіти, а також координує діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері освіти [11]. МОН також затверджує державні стандарти освіти, ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, а також здійснює координацію діяльності ДСЯО та інших органів у сфері освіти.

3) Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації – відіграють важливу роль у забезпеченні ресурсного забезпечення закладів ПЗСО на місцевому рівні. Згідно з Законом України «Про освіту», органи місцевого самоврядування відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності повної загальної середньої освіти, а також планують та забезпечують розвиток мережі закладів освіти [3].

4) Контролюючі органи спеціального призначення – зокрема Рахункова палата України та Державна аудиторська служба України (ДАСУ), уповноважені здійснювати зовнішній контроль за використанням публічних коштів у закладах освіти, зокрема щодо використання освітньої субвенції [12].

5) Освітній омбудсмен – є уповноваженою особою, яка здійснює громадський нагляд (контроль) за дотриманням прав учасників освітнього процесу. Він має право отримувати від закладів освіти та органів управління освітою інформацію, необхідну для виконання своїх функцій, вимагати від органів місцевого самоврядування сприяння проведенню перевірок фактів, викладених у зверненнях учасників освітнього процесу, а також надавати рекомендації щодо усунення порушень та відновлення порушених прав чи законних інтересів учасників освітнього процесу. Освітній омбудсмен також має право безперешкодно відвідувати органи місцевого самоврядування, заклади освіти всіх рівнів, не заважаючи освітньому процесу, а також брати участь у засіданнях органів місцевого самоврядування з питань, що належать до його компетенції.

6) Засновники закладів освіти – зокрема органи місцевого самоврядування, несуть відповідальність за створення умов для функціонування закладів освіти, їх матеріально-технічне забезпечення, фінансування та кадрове забезпечення. Вони також відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти на відповідній території та забезпечення якості освіти [13, с. 4-5].

7) Громадське самоврядування в закладі освіти – є формою участі учасників освітнього процесу в управлінні закладом освіти. Згідно зі статтею 27 Закону України «Про повну загальну середню освіту», у закладі освіти можуть діяти органи самоврядування працівників закладу освіти, органи учнівського самоврядування, органи батьківського самоврядування, а також інші органи громадського самоврядування учасників освітнього процесу. Вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу освіти є загальні збори (конференція) колективу закладу освіти, які заслуховують звіт керівника закладу освіти, оцінюють його діяльність і за результатами оцінки можуть ініціювати проведення позапланового інституційного аудиту закладу освіти [4].

Таким чином, система суб'єктів державного контролю у сфері ПЗСО є багаторівневою та включає як органи виконавчої влади, так і інститути громадянського суспільства, що забезпечує комплексний підхід до реалізації функцій контролю, прозорості та підзвітності у сфері використання освітніх ресурсів.

Виходячи із переліку суб'єктів державного контролю за здійсненням ресурсного забезпечення у сфері ПЗСО, варто зазначити, що в умовах децентралізації та багаторівневої моделі управління освітою в Україні ефективність державного контролю значною мірою залежить від налагодженої взаємодії між його суб'єктами. На нашу думку, взаємодія суб'єктів державного контролю за здійсненням ресурсного забезпечення у сфері повної загальної середньої освіти є ключовим елементом забезпечення ефективного управління ресурсами та підвищення якості освіти. Злагоджена співпраця між ДСЯО, МОН, органами місцевого самоврядування, освітнім омбудсменом, громадськими організаціями та іншими заінтересованими сторонами сприяє реалізації принципів публічного управління, забезпечує прозорість та підзвітність у використанні ресурсів, а також сприяє досягненню стратегічних цілей державної освітньої політики.

Така взаємодія є системоутворюючою складовою адміністративного механізму забезпечення належного рівня ресурсного забезпечення закладів ПЗСО. Її форми охоплюють не лише нормативно врегульовану співпрацю, а й практики адміністративної координації, інформаційного обміну, партнерства та супроводу. До основних форм можна віднести: 1) Інформаційно-комунікаційна взаємодія; 2) Координаційно-організаційна взаємодія;

3) Нормативно-методична взаємодія; 4) Функціонально-допоміжна (консультативна) взаємодія; 5) Механізми оперативного реагування та спільного втручання; 6) Цифрова взаємодія через інформаційні системи.

Таким чином, взаємодія між суб'єктами контролю є системоутворюючим елементом адміністративного механізму забезпечення якості освітнього середовища та ефективного використання публічних ресурсів у сфері ПЗСО. Вона повинна ґрунтуватися на принципах відкритості, партнерства, правової визначеності та функціональної інтеграції, що відповідає засадам належного публічного адміністрування.

У свою чергу, з позицій адміністративного права державний контроль у сфері ресурсного забезпечення закладів повної загальної середньої освіти (ПЗСО) здійснюється за чітко структурованими етапами, які мають нормативне закріплення та спрямовані на забезпечення законності, ефективності й прозорості використання публічних ресурсів. На нашу думку до таких етапів належать:

1. *Підготовчий етап* – є фундаментально важливим для забезпечення законності, обґрунтованості та ефективності подальших контрольних дій. Він передбачає правову, організаційну та інформаційну підготовку до проведення заходів контролю.

Згідно з Порядком здійснення державного нагляду (контролю) у сфері загальної середньої освіти (Наказ МОН № 493 від 30.04.2021 р.), підставами для проведення контролю можуть бути: а) планові заходи згідно з річним чи кварталним планом, затвердженим Державною службою якості освіти України; б) позапланові перевірки у випадках отримання обґрунтованих звернень від фізичних або юридичних осіб, засобів масової інформації; в) за власною ініціативою органу контролю, у разі виявлення ризиків або порушень [14].

Перед безпосереднім виходом на об'єкт контролю здійснюється: а) аналіз звітності закладу (фінансової, кадрової, інформаційної); б) вивчення матеріалів попередніх перевірок; в) аналіз дотримання нормативів забезпечення освітнього процесу. Цей етап завершується складанням програми перевірки, яка містить перелік питань, що підлягають аналізу, та методики оцінки.

2. *Проведення контрольних заходів* – цей етап становить сутність контрольного процесу, коли на основі зібраної інформації здійснюється фактологічна оцінка стану ресурсного

забезпечення, наприклад: 1) Аналіз фінансового забезпечення; 2) Оцінка матеріально-технічного забезпечення; 3) Аналіз кадрового забезпечення; 4) Оцінка внутрішніх механізмів управління ресурсами.

3. *Оформлення результатів перевірки* – цей етап фіксує офіційні результати контролю, які є підставою для подальших управлінських та дисциплінарних рішень, наприклад: 1) Складання акту перевірки – акт містить: а) опис методики проведення контролю; б) обґрунтувану характеристики стану ресурсного забезпечення; в) зафіксовані порушення або недоліки з посиланням на нормативну базу. 2) Формулювання приписів або рекомендацій – у разі виявлення порушень складається припис, що є обов'язковим до виконання. Також можуть бути надані рекомендації, не обов'язкові, але рекомендовані до впровадження в частині підвищення ефективності. 3) Оприлюднення результатів – відповідно до принципів відкритості, результати інституційного аудиту публікуються на сайті ДСЯО (sqe.gov.ua) для забезпечення прозорості [15].

4. *Етап післяконтрольного реагування* – контроль не завершується складанням акту. Завершальна стадія – це моніторинг реалізації заходів реагування, спрямованих на виправлення виявлених недоліків.

Загалом, ми вважаємо, що етапність державного контролю за ресурсним забезпеченням у сфері ПЗСО має чітко структуровану логіку, яка забезпечує його об'єктивність, прозорість та результативність. Кожен етап, від попередньої аналітики до післяконтрольного супроводу, є важливим елементом публічного адміністрування. Такий підхід дозволяє не лише фіксувати порушення, але й формувати систему постійного вдосконалення управління освітніми ресурсами.

З огляду на сучасні виклики, що постають перед системою освіти в умовах реформування публічного управління, особливого значення набуває розробка дієвих механізмів удосконалення державного контролю за ресурсним забезпеченням закладів повної загальної середньої освіти (ПЗСО). З позицій адміністративного права, комплексне оновлення контрольної функції має включати як нормативно-правову модернізацію, так і організаційно-інституційні зміни. До пріоритетних напрямів удосконалення можна віднести такі:

1. Законодавче забезпечення ефективного контролю – ефективність державного контр-

олю у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО значною мірою залежить від чіткості та повноти нормативно-правової бази. Закон України «Про повну загальну середню освіту» визначає основні принципи та механізми забезпечення якості освіти, включаючи питання ресурсного забезпечення.

2. Посилення фінансової автономії закладів освіти – надання закладам ПЗСО більшої фінансової автономії сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів. Зокрема, це передбачає: а) Можливість самостійного розпорядження бюджетними коштами в межах затвердженого кошторису; б) Залучення додаткових джерел фінансування, таких як благодійні внески, гранти та платні послуги, не заборонені законодавством; в) встановлення прозорих механізмів звітування про використання коштів перед засновниками та громадськістю.

3. Розвиток внутрішніх систем забезпечення якості освіти – кожен заклад ПЗСО повинен мати внутрішню систему забезпечення якості освіти, яка включає механізми самоконтролю та самооцінювання. Для цього необхідно: а) розробити та впровадити стандартизовані інструменти для оцінювання ефективності використання ресурсів; б) забезпечити підготовку та підвищення кваліфікації керівників закладів освіти у сфері фінансового менеджменту; в) створити умови для обміну кращими практиками між закладами освіти щодо управління ресурсами.

4. Залучення громадськості до процесу контролю – активна участь громадськості у процесі контролю за ресурсним забезпеченням ПЗСО сприяє підвищенню прозорості та підзвітності. Це може бути реалізовано через: а) створення піклувальних рад при закладах освіти, які матимуть право здійснювати контроль за використанням ресурсів; б) залучення батьківських комітетів та громадських організацій до процесу планування та оцінювання ефективності використання ресурсів; в) оприлюднення звітів про використання коштів на офіційних веб-сайтах закладів освіти та органів управління освітою.

5. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у контролі – впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процес державного контролю дозволяє підвищити його ефективність та прозорість. Зокрема, це включає: а) створення єдиної електронної системи обліку та моніторингу використання ресурсів у закладах ПЗСО; б) впровадження електронного документообігу між закладами освіти та органами управління осві-

тою; в) забезпечення відкритого доступу до інформації про фінансову діяльність закладів освіти для громадськості.

6. Професійний розвиток кадрів у сфері контролю – підвищення кваліфікації працівників, відповідальних за здійснення контролю за ресурсним забезпеченням ПЗСО, є ключовим фактором ефективності цього процесу. Для цього необхідно: а) організувати регулярні тренінги та семінари для працівників органів контролю; б) забезпечити доступ до сучасних методик та інструментів контролю; в) створити систему мотивації та стимулювання для працівників, які демонструють високі результати у сфері контролю. Це дозволить забезпечити високий рівень професіоналізму та ефективності у здійсненні контролю.

7. Інтеграція контролю в систему стратегічного планування – інтеграція механізмів контролю за ресурсним забезпеченням ПЗСО у систему стратегічного планування дозволить забезпечити комплексний підхід до управління ресурсами. Це передбачає: а) врахування результатів контролю при розробці стратегічних планів розвитку закладів освіти; б) використання даних контролю для коригування бюджетного планування та розподілу ресурсів; в) забезпечення зворотного зв'язку між процесом контролю та стратегічним управлінням. Це сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсами та забезпеченню якості освіти.

8. Інституціоналізація внутрішнього контролю у закладах ПЗСО – одним із найбільш недооцінених, але стратегічно важливих напрямів вдосконалення системи контролю є формування сталої моделі внутрішнього контролю у кожному закладі загальної середньої освіти. Ми пропонуємо здійснити: а) закріплення внутрішнього контролю у статутах закладів освіти як постійної функції адміністрації (директора, заступників, бухгалтера); б) розробку та затвердження локальних положень про внутрішній аудит/контроль, орієнтованих на ресурсну прозорість; в) формування індикаторів внутрішнього моніторингу: ефективність витрачання бюджетних коштів, наповнюваність ресурсних кімнат, використання ІТ-обладнання. Цей підхід ґрунтується на вимогах Наказу МОН № 1480 від 30.11.2020 р., яким затверджено методичні рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти [16].

9. Запровадження незалежної оцінки ресурсного менеджменту – окремим напрямом удосконалення є введення інструменту зовнішньої

(незалежної) оцінки ефективності управління ресурсами. Можливі форми: а) пілотне впровадження сертифікації закладів за показниками ефективності управління ресурсами (аналог «EFQM Excellence Model»); б) проведення аудитів незалежними експертами (не з ДСЯО), з обов'язковою публікацією звіту; в) включення відповідного індикатора до Національного рейтингу якості освіти. Це відповідає міжнародним рекомендаціям ОЕСД щодо підвищення відповідальності керівників шкіл у сфері управління бюджетом [17].

10. Створення єдиної системи електронної аналітики ресурсного забезпечення – для забезпечення прозорості та зручності моніторингу доцільно створити національну електронну платформу, яка буде: а) агрегувати дані з систем ДІСО, ІСУО, Prozorro; б) візуалізувати фінансові, кадрові, матеріальні показники кожної школи; в) надавати доступ громадськості до ресурсної інформації у форматі дашбордів. Прикладом для наслідування є Естонська платформа HaridusSilm, що публічно виводить дані про всі школи країни [18].

11. Міжнародне співробітництво та обмін досвідом – вивчення та впровадження кращих міжнародних практик у сфері контролю за ресурсним забезпеченням освіти сприятиме підвищенню ефективності національної системи. Зокрема, доцільно: а) налагодити співпрацю з міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО, Європейський Союз, Світовий банк, для отримання технічної та методичної підтримки; б) організувати навчальні візити, семінари та конференції для обміну досвідом між українськими та зарубіжними фахівцями у сфері освіти.

Загалом, удосконалення державного контролю за ресурсним забезпеченням у сфері повної загальної середньої освіти є важливим кроком на шляху до підвищення якості освіти та ефективного використання бюджетних коштів. Це вимагає комплексного підходу, що включає законодавчі зміни, посилення фінансової автономії закладів освіти, розвиток внутрішніх систем забезпечення якості, залучення громадськості, впровадження сучасних ІКТ, професійний розвиток кадрів, інтеграцію контролю в систему стратегічного планування, впровадження кращих міжнародних практик тощо.

Висновки. Проведене дослідження дозволило комплексно охарактеризувати державний контроль за здійсненням ресурсного забезпечення у сфері ПЗСО як важливий інструмент

реалізації публічного інтересу, що функціонує в межах публічного адміністрування та ґрунтується на засадах адміністративного права. Цей інститут виступає формою державної управлінської діяльності, спрямованої на досягнення відповідності дій органів влади, посадових осіб та керівництва закладів освіти вимогам законодавства, принципам законності, ефективності, добросовісності, прозорості та підзвітності.

У статті з'ясовано теоретико-правову природу державного контролю, його відмежування від суміжних категорій — інспектування та нагляду, сформульовано авторське бачення поняття державного контролю у сфері ресурсного забезпечення, розкрито його функції, цілі та місце в системі механізмів публічного управління. Запропоновано класифікацію видів державного контролю за визначеними правовими критеріями, що відповідає потребам систематизації та уніфікації правозастосовної практики.

Автором обґрунтовано, що вдосконалення державного контролю вимагає законодавчого оновлення, розвитку внутрішніх механізмів забезпечення якості, цифровізації контрольної діяльності, професіоналізації кадрів та створення ефективної системи зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу і суб'єктами публічної влади. Також запропоновано інтегрувати результати контролю в систему стратегічного планування розвитку освіти та фінансового управління. Узагальнені теоретичні висновки та практичні рекомендації формують науково обґрунтовану концепцію вдосконалення механізмів державного контролю у сфері ресурсного забезпечення ПЗСО, що може бути використано для вдосконалення нормативно-правового забезпечення, управлінської практики та подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

- Бондаренко В. А., Єсімов С. С. Принципи організації та здійснення державного нагляду і контролю у сфері освіти. Соціально-правові студії. 2018. № 2. С. 32–38. URL: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS_2018_Vol.%201,%20No.%202_32-38.pdf (дата звернення: 22.09.2024).
- Кульбан М. В. адміністративно-правові засади впровадження електронної освіти в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. м. Харків, 2019. 258 с. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/disertaciyne_doslidzhennya.pdf (дата звернення: 22.09.2024).
- Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 6 черв. 2024 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 22.09.2024).
- Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX : станом на 8 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 09.01.2019 № 17 : станом на 6 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти : Наказ МОН України від 16.01.2020 № 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 : станом на 1 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI : станом на 8 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти : монографія / [Д. В. Карамишев, Н. М. Гришина, О. В. Грибко, Т. В. Ревенко та ін.]; за заг. ред. д. держ. упр., проф. Д. В. Карамишева. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2020. 180 с.
- Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Каб. Міністрів України від 16.10.2014 № 630 : станом на 22 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-p#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII : станом на 21 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
- Огляд законодавства у сфері освіти щодо повноважень та обов'язків органів місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/182/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0.pdf> (дата звернення: 22.09.2024).
- Деякі питання здійснення державного нагляду (контролю) у сфері загальної середньої

- освіти : Наказ МОН України від 30.04.2021 № 493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0809-21#Text> (дата звернення: 22.09.2024).
15. Державна служба якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/> (дата звернення: 22.09.2024).
16. Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 30.11.2020 № 54. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 22.09.2024).
17. Управління освіти та кваліфікації. URL: <https://www.oecd.org/en/about/directorates/directorate-for-education-and-skills.html> (дата звернення: 22.09.2024).
18. Haridusandmete portaal. haridussilm.ee. URL: <https://haridussilm.ee/> (date of access: 22.09.2024).
-

Minkovska I. I. Some issues of improving state control over the implementation of resource provision in the sphere of complete general secondary education

The article examines the current problems of improving state control over the implementation of resource provision in the field of complete general secondary education through the prism of administrative and legal science. Particular attention is paid to clarifying the concept, features and functional purpose of state control, its differences from related legal instruments – inspection and supervision. The theoretical and legal principles of state control in the field of education are substantiated, the author's vision of the definition of state control is formulated precisely in the context of providing the resource component of the educational process.

Within the framework of the study, a classification of types of state control was carried out according to the criteria of legal nature, organizational form, periodicity, subject composition, etc. The regulatory and legal framework of Ukraine, which regulates the mechanisms of state control over the resource provision of complete general secondary education (PZSO), is analyzed, in particular, taking into account the current legislation and by-laws in the field of education.

The role and powers of state control subjects, such as the Ministry of Education and Science of Ukraine, the State Education Quality Service, local governments and the Educational Ombudsman, are determined. Considerable attention is paid to the issues of interaction between control subjects, as well as the stages of implementing control measures, their content and procedural sequence.

The final part of the article proposes directions for improving the state control system, including: updating the legislative framework, implementing electronic monitoring, developing internal assessment mechanisms, increasing the professional competence of control subjects, strengthening the role of the public and integrating control into the system of strategic planning in the field of education. The proposed theoretical provisions have practical significance for improving the administrative and legal mechanism for ensuring the public interest in the field of general secondary education.

Key words: *state control; resource provision; administrative and legal mechanism; control powers; public administration; educational process; legal regulation; management efficiency; educational policy.*